

Štruktúrované údajové typy

Program môže spracúvať celé (typ `int`) alebo reálne (typ `float`) čísla, logické hodnoty `False` alebo `True` (typ `bool`), reťazce znakov (typ `str`) a iné údajové typy (tuple, list,...). Údajové typy `int`, `float` a `bool` nazývame jednoduché, `str` je štruktúrovaný údajový typ, pretože má štruktúru. Hodnoty typu `str` – reťazce, sa skladajú zo znakov, sú tvorené nemennou postupnosťou znakov. Krátke zopakovanie: Reťazec je nemenná¹ (immutable) postupnosť znakov Unicode údajového typu `str`. Hodnoty typu `str` sú uzavreté v úvodzovkách alebo apostrofoch. Prázdny reťazec je reťazec, ktorý nemá medzi ohraničením ani jeden znak. K jednotlivým znakom v reťazci sa dá dostať pomocou výrazu `reťazec[index]`, pričom prvý znak v reťazci má index 0. Postupne ku všetkým znakom v reťazci sa dá dostať napríklad zápismi: `for znak in reťazec: ...spracovanie znaku znak...` alebo `for index in range(len(reťazec)): ...spracovanie znaku reťazec[index]...`

Ďalším štruktúrovaným údajovým typom je tuple – n-tica.

N-tica je postupnosť ľubovoľných nemenných (immutable) hodnôt uzavretá v okrúhlych zátvorkách. Hodnoty n-tice sú oddelené čiarkami a odporúča sa celú postupnosť uzavrieť do okrúhlych zátvoriek. Prázdna n-tica sa zapisuje `()`, jednoprvková (hodnota,) - čiarka je povinná, aby bolo jednoznačne povedané, že ide o n-ticu a nie zbytočne použité zátvorky.

Najpoužívanejšie funkcie a operácie:

<code>len(entica)</code>	vráti počet prvkov n-tice
<code>entica.index(x)</code>	vráti index prvého výskytu hodnoty <code>x</code> v n-tici (ak <code>x</code> v n-tici nie je, vráti chybu, preto sa kombinuje s <code>in</code> v <code>entica</code>)
<code>entica.count(x)</code>	vráti počet výskytov hodnoty <code>x</code> v n-tici
<code>hodnota in entica</code>	vráti <code>True</code> , ak sa hodnota v n-tici nachádza, inak vráti <code>False</code> (opačne <code>not in</code>)
<code>+</code>	spojí (zreťazí) kópie dvoch n-tíc
<code>*n</code>	n-krát zreťazí kópie n-tice
<code>entica[od:po:krok]</code>	rezací operátor
<code><, <=, ==, !=, >=, ></code>	porovnanie dvoch n-tíc, porovnávanie sa aplikuje <u>na jednotlivé prvky v poradí, ako sú uvedené</u> (musia byť porovnateľné; nemožno napríklad typ <code>int</code> porovnať s typom <code>str</code> !)
<code>+=</code> alebo <code>*=</code>	rozšíria enticu

Ako vidieť z ukážky, použitie zátvoriek v určitých situáciách nie je nevyhnutné, postupnosť `"Fero"`, `True`, `-4`, `5`.²⁸ bola pochopená ako tuple, ale sú situácie, v ktorých bez použitia zátvoriek „nebudeme správne pochopení“.

Ukážky:

```
>>> en = () # vytvorenie prázdnej n-tice
>>> for prvok in range(1,10): # naplnenie n-tice číslami 1 až 9
    en += (prvok,)
>>> print(en)
(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)
>>> en += (10,11,12,13) # rozšírenie n-tice (pridanie hodnôt na koniec)
>>> print(en)
(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13)
>>> en = (0,) + en # pridanie nuly na začiatok n-tice
>>> print(en)
(0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13)
>>> en = en[1:11] # použitie rezacieho operátora
>>> print(en)
(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)
>>> en1 = 5*(1,2) # použitie opakovacieho operátora
>>> print(en1)
(1, 2, 1, 2, 1, 2, 1, 2, 1, 2)
>>> 0 in en # použitie operátora príslušnosti in
False
>>> 1 in en
True
```

¹ Pri pokuse zmeniť hodnotu niektorého prvku reťazca sa vypíše chybové hlásenie: `TypeError: 'str' object does not support item assignment - Chyba typu: objekt 'str' nepodporuje priradenie položky.`

```

>>> en = "Fero", True, -4, 5.28
>>> en
('Fero', True, -4, 5.28)
>>> en[1] = False
Traceback (most recent call last):
  File "<pysshell#19>", line 1, in <module>
    en[1] = False
TypeError: 'tuple' object does not support item assignment
>>> ("Pavol",1,False) == ("Pavol",1,False)
True
>>> ("Pavol",1,False) != ("Pavol",1,False)
False
>>> ("Pavol",1,False) < ("Pavol",1,True)
True
>>> ("Pavol",2,False) < ("Pavol",1,True)
False
>>> ("Pavol",2,False) < ("Peter",1,True)
True
>>> ("Pavol",2,False) < ("Pavol",1,True)
False
>>> ("Pavol",1) < ("Pavol",1,False)
True
>>> ("Pavol",1,False) < ("Pavol",1)
False

```

vytvorenie n-tice vymenovaním prvkov

nedovolená operácia - zmena hodnoty prvku n-tice

porovnávanie n-tíc

porovnávané hodnoty, t.j. prvá s prvou, druhá # s druhou atď., v porovnávaných n-ticiach musia byť # rovnakého typu!

na konci rozšírená n-tica je „neskôr“ ako pôvodná # n-tica

Príklad T.1

Vytvorte program, tzv. mincovku. Po zadaní sumy - celé nezáporné číslo, program vypíše minimálny počet bankoviek a mincí potrebných na vyplatenie zadanej sumy. Napríklad pre sumu 1 018 program vypíše:

Mincovka pre sumu: 1018

```

500 € .... 2
200 € .... 0
100 € .... 0
50 € .... 0
20 € .... 0
10 € .... 1
5 € .... 1
2 € .... 1
1 € .... 1

```

Riešenie 1 - dve samostatné funkcie pre vyvezenie počtu bankoviek alebo mincí zadanej hodnoty a novej sumy:

```

HODNOTY_MENY = (500,200,100,50,20,10,5,2,1) # použitie n-tice

def vratPocetZadanejHodnoty(suma, hodnota):
    return suma//hodnota

def vratNovuSumu(suma,hodnota):
    return suma%hodnota

def mincovka(suma):
    for hodnota in HODNOTY_MENY:
        print("{:5d} € .... {:2d}".format(hodnota, vratPocetZadanejHodnoty(suma,hodnota)))
        suma = vratNovuSumu(suma,hodnota)

# ===== HLAVNÝ PROGRAM - Použitie funkcií =====
suma = int(input("Mincovka pre sumu: "))
mincovka(suma)

```

Riešenie 2 - vyvezenie počtu bankoviek alebo mincí zadanej hodnoty a novej sumy z jednej funkcie:

```

HODNOTY_MENY = (500,200,100,50,20,10,5,2,1)

def vratPocetZadanejHodnoty(suma, hodnota):
    return suma//hodnota, suma%hodnota

```

```
def mincovka(suma):
    for hodnota in HODNOTY_MENY:
        pocet, suma = vratPocetZadanejHodnoty(suma, hodnota)
        print("{:5d} € .... {:2d}".format(hodnota, pocet))

# ===== Hlavný program - Použitie funkcií =====
suma = int(input("Mincovka pre sumu: "))
mincovka(suma)
```

Riešenie 3 - suma ako globálna premenná:

```
HODNOTY_MENY = (500,200,100,50,20,10,5,2,1)

def vratPocetZadanejHodnoty(hodnota):
    global suma
    pocet = suma//hodnota
    suma %= hodnota
    return pocet

def mincovka():
    global suma
    for hodnota in HODNOTY_MENY:
        print("{:5d} € .... {:2d}".format(hodnota, vratPocetZadanejHodnoty(hodnota)))

# ===== Hlavný program =====
suma = int(input("Mincovka pre sumu: "))
mincovka()
```

Príklad T.2

N-tica mena obsahuje určitý počet hodnôt - mien. Vytvorte a použite funkciu, ktorá vráti index výskytu hľadaného mena. Výstup: „Prvý výskyt mena na indexe ....“ alebo „Meno sa v zozname nenachádza.“

Riešte bez použitia a aj pomocou internej funkcie index().

Program doplňte tak, aby, ak nie je meno v zozname, vložilo ho na koniec a vypísalo aktualizovaný zoznam.

Riešenie

```
mena = ("Peter", "Adam", "Adela", "Dušan", "Ján", "Pavol", "Dominika", "Eva", "Zuzana",
"Dáša", "Katarína", "Simona", "Lukáš", "Dalibor", "Patrik")

def vratMiestoVyskytu(zoz, hladat):
    for i in range(len(zoz)):
        if zoz[i] == hladat:
            return i
    return -1

hladat_meno = input("Hľadať v zozname meno: ")
index = vratMiestoVyskytu(mena, hladat_meno)
if index > -1:
    print("Prvý výskyt mena na indexe:", index)
else:
    print(hladat_meno, "sa v zozname nenachádza!")

    mena = mena + (hladat_meno,)
    print("Vložil som ho na koniec zoznamu.")
    print(mena)
```

Použitie štandardnej funkcie index() znamená nevytvárať funkciu def vratMiestoVyskytu(zoz, hladat) a volanie funkcie v príkaze index =... nahraď príkazom index = mena.index(hladat_meno). Program doplňte o výpis počtu nájdených hľadaných mien v zozname (len ak je počet výskytov > 0).

Ďalším štruktúrovaným údajovým typom je list – zoznam.

Najjednoduchšie je pre začiatok údajový typ list definovať ako postupnosť ľubovoľných hodnôt uzavretú v hranatých zátvorkách. Hodnoty zoznamu sú oddelené čiarkami a **možno ich meniť!**

Ukážky:

```

>>> zoz = [] # vytvorený prázdny zoznam
>>> zoz = ["Fero", -4, 13.58, False] # zoznam vytvorený vymenovaním prvkov
>>> zoz
['Fero', -4, 13.58, False]
>>> zoz[-1] = True
>>> zoz
['Fero', -4, 13.58, True]
>>> zoz = [cislo for cislo in range(1,10)] # zoznam vytvorený vygenerovaním prvkov
>>> zoz
[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
>>> zoz = [0] + zoz + [10]
>>> zoz
[0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]
>>> zoz = zoz[1:]
>>> zoz
[1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]
zoz = list(cislo for cislo in range(1,10,2))
>>> zoz
[1, 3, 5, 7, 9]
zoz = 10*[True] # zoznam vytvorený opakovacím operátorom
>>> zoz
[True, True, True, True, True, True, True, True, True, True]
>>> zoz = ["GP" "Nitra" for _ in range(5)]
>>> zoz
['GPNitra', 'GPNitra', 'GPNitra', 'GPNitra', 'GPNitra']

```

Operátory

zoz[i] = x	položka s indexom i je nahradená hodnotou x
del zoz[i]	odstráni prvok zoznamu na indexe i (dôjde k preindexovaniu poľa!)
zoz[i:j] = v	úsek zoznamu s indexmi i až j-1 je nahradený zoznamom v
del zoz[i:j]	odstránenie úseku zoznamu (rovnako ako zoz[i:j] = [])
x in zoz	test príslušnosti (je x prvkom zoznamu?)
x not in zoz	negácia testu príslušnosti
zoz1 + zoz2	spojí zoznamy
k*zoz, zoz*k	k opakovaní prvkov zoznamu (k je typu int)
zoz[i]	vráti kópiu i-teho prvku
zoz[i:j]	vráti kópiu časti zoznamu od i-teho po j-1 index zoznamu
for x in zoz	prechádzanie prvkami zoznamu

Užitočné interné funkcie a metódy :

len(zoz)	vráti dĺžku zoznamu
min(zoz)	vráti najmenší prvok zoznamu
max(zoz)	vráti najväčší prvok zoznamu
sum(zoz)	súčet prvkov číselného zoznamu
zoz.append(x)	pridá hodnotu x na koniec zoznamu (analogicky: zoznam += [x])
zoz1.extend(zoz2)	rozšíri zoznam zoz1 o prvky zoznamu zoz2
zoz.insert(i, x)	vloží hodnotu x do zoznamu na index i (dôjde k preindexovaniu poľa!)
zoz.pop(i)	odstráni prvok zoznamu na indexe i a vráti tento prvok ako hodnotu
zoz.pop()	odstráni posledný prvok zoznamu a vráti tento prvok ako hodnotu
zoz.remove(x)	odstráni zo zoznamu prvý výskyt hodnoty x (ak sa x v zozname nevyskytlo, vráti chybu)
zoz.sort()	utriedi vzostupne zoznam (vráti None)
zoz.reverse()	otočí poradie prvkov v zozname
zoz.index(x)	vráti index prvého výskytu hodnoty x v zozname (ak x v zozname nie je, vráti chybu)
zoz.count(x)	vráti počet výskytov hodnoty x v zozname
sorted(zoznam)	vráti vzostupne utriedený zoznam

POZOR!

Pri odstraňovaní prvkov zo zoznamu dochádza automaticky k preindexovaniu zoznamu, t.j. ak sme odstránili prvok `zoznam[i]`, na jeho miesto bude umiestnený prvok `zoznam[i+1]` (ak existuje) a bude mať index `i`! Preto v úlohách s viacnásobným odstraňovaním prvku zo zoznamu nie je veľmi vhodné použiť `for`-cyklus ale `while`-cyklus, v ktorom index `i` zvýšime o 1 až keď už nedôjde k odstráneniu prvku na indexe `i` (inak bude nový prvok na indexe `i` neotestovaný na odstránenie). Na problém s meniacimi sa indexmi treba myslieť aj pri vkladaní hodnôt do zoznamu príkazom `zoznam.insert(index, hodnota)`!

Vo viacerých programovacích jazykoch sa vyskytujú údajové typy s podobnými vlastnosťami ako v Pythone pomenovaný údajový typ `list` (zoznam). Jedným z často používaných názvov je **pole** (array). Aby ste si osvojili aj tento pojem, budeme často namiesto názvu `zoznam` používať pre údajový typ `list` názov `pole`. V závere úloh s údajovým typom `list` prejdeme celkom na označenie `zoznam`.

Keďže problematika je pomerne rozsiahla, rozdelíme ju na viacej študijných textov a to:

- Štruktúrované údajové typy (ten práve čítate)

- Pole - vytvorenie a vypísanie

- Lineárne vyhľadávanie

- Triedenie

- Binárne vyhľadávanie

- Zásobník a rad

Údajový typ set - množina

Množina (set) je neusporiadaná skupina neopakujúcich sa hodnôt nemeniteľného údajového typu. „Neusporiadaná“ skupina znamená, že hodnota bude pridaná svojvoľne na ľubovoľné miesto do množiny; „neopakujúcich sa“ hodnôt znamená, že ak zadáme príkaz na pridanie hodnoty do množiny, bude táto hodnota vložená do množiny, len ak sa v nej nevyskytuje a „nemeniteľného“ znamená immutable údajového typu (pozri úvod tohto študijného textu).

Množiny v Pythone sú množinami v matematickom zmysle slova, takže s nimi môžeme vykonávať štandardné množinové operácie, ako prienik (&), zjednotenie (|) a rozdiel (-) dvoch množín. Množinami sa nebudeme podrobnejšie zaoberať pre ich špecifické vlastnosti a tým aj oblasti použitia, preto uvidíme len ukážku základných vlastností a príklad možného použitia.

```
>>> mnozina = set()           # vytvorenie prázdnej množiny
>>> set()                     # vypísanie množiny
set()                         # prázdna množina!
>>> type(set())              # príkaz na vypísanie, akého údajového typu je set()
<class 'set'>
>>> mnozina = {}              # takto NEMOŽNO vytvoriť prázdnu množinu (vytvorí sa iný údajový typ - slovník)!
>>> mnozina
{}
>>> type(mnozina)
<class 'dict'>                # Python pochopil ako vytvorenie prázdneho slovníka (dictionary)
>>> mnozina = {7}             # vytvorenie jednoprvkovej množiny
>>> mnozina                    # vypísanie množiny
{7}
>>> type(mnozina)              # kontrola, či ide o typ množina
<class 'set'>
>>> len(mnozina)              # vypísanie počtu prvkov množiny
1
>>> mnozina.add("Peter")      # pridanie (immutable) hodnoty do množiny
>>> mnozina
{7, 'Peter'}
>>> mnozina.add(True)
>>> mnozina.add(False)
>>> mnozina
{False, True, 7, 'Peter'}
```

```
>>> mnozina.add("Pavol")
```

```

>>> len(mnozina)
5
>>> mnozina.add(7) # hodnota, ktorá sa už množine vyskytuje, NEBUDE PRIDANÁ!
>>> mnozina
{False, True, 'Pavol', 7, 'Peter'}
>>> mnozina.discard(7) # odstránenie hodnoty z množiny
>>> mnozina
{False, True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> "Pavol" in mnozina # operátor príslušnosti (či množina obsahuje hodnotu)
True
>>> mnozina
{False, True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.add(0) # pozor na totožnosť False - 0 a True - 1!
>>> mnozina
{False, True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.discard(False)
>>> mnozina
{True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.add(0)
>>> mnozina
{0, True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.add(1)
>>> mnozina
{0, True, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.add(2)
>>> mnozina
{0, True, 2, 'Pavol', 'Peter'}
>>> mnozina.clear() # vymazanie prvkov množiny
>>> mnozina
set() # prázdna množina
>>> mnozina = {"Ada","Zora"}
>>> mnozina
{'Ada', 'Zora'}
>>> mnozina = mnozina | {"Adela","Zuzana","Zora"} # zjednotenie dvoch množín
>>> mnozina
{'Ada', 'Zuzana', 'Zora', 'Adela'}

```

Príklad S.1

Vytvorte funkciu, ktorá odstráni všetky opakujúce sa hodnoty zo zoznamu (poľa).

Elegantným riešením je „pretypovanie“ list-u (zoznamu) na set (množinu), v ktorej sú automaticky odstránené duplicitné hodnoty a následne „pretypovanie“ späť na typ zoznam.

```

import pole

def odstranOpakujuceSaPrvky(pole):
    pom = set(pole)
    pole = list(pom)
    return pole # jediným príkazom funkcie odstran...: return list(set(pole))

```

Použitie:

```

poleInt = pole.vytvorIntNahodne()
poleInt = odstranOpakujuceSaPrvky(poleInt)
pole.vypis(poleInt, "Pole bez opakujúcich sa hodnôt:")

```

Výpis:

```

Počet prvkov poľa: 13
Prvky poľa:
[1, 1, 5, 6, 5, 8, 1, 8, 6, 8, 5, 1, 8]
Pole bez opakujúcich sa hodnôt:
[8, 1, 5, 6]

```

Použitie bez definovania funkcie `odstranOpakujuceSaPrvky()`:

```
poleInt = pole.vytvorIntNahodne()
poleInt = list(set(poleInt))
pole.vypis(poleInt, "Pole bez opakujúcich sa hodnôt:")
```

Údajový typ slovník - dict

Slovník (dictionary) je neusporiadaná kolekcia (skupina) dvojíc **klúč : hodnota**, oddelených čiarkami, uzavretá v zložených zátvorkách. Klúčom môže byť ľubovoľný nemeniteľný typ, napríklad celé čísla, reťazce ale aj n-tice. Keď do slovníka pridáme klúč, musíme do neho súčasne pridať aj hodnotu, ktorá ku klúču patrí (hodnotu môžeme v budúcnosti kedykoľvek zmeniť). Hodnoty v slovníku môžu byť ľubovoľného dátového typu vrátane čísel, hodnôt `False`, `True`, reťazcov, zoznamov alebo dokonca slovníkov. Pythonovské slovníky sú optimalizované pre získavanie hodnoty k zadanému klúču, ale nie naopak (klúč nemôžeme triviálne – bez hľadania, získať na základe poznania hodnoty).

```
>>> slovník = {} # vytvorenie prázdneho slovníka
>>> slovník # obsah slovníka (položky slovníka)
{}
Vytvorenie slovníka zadaním položiek
>>> slovník = {"Karol":1.25, "Tomáš":2.78, "Dana": 1.00, "Alexandra": 1.11}
>>> slovník # nový obsah slovníka (položky slovníka)
{'Alexandra': 1.11, 'Tomáš': 2.78, 'Dana': 1.0, 'Karol': 1.25}
>>> slovník["Dana"] # získanie hodnoty prislúchajúcej ku klúču "Dana"
1.0
>>> slovník["Zuzana"] = 2.34 # pridanie položky "Zuzana" : 2.34 do slovníka
>>> slovník
{'Alexandra': 1.11, 'Tomáš': 2.78, 'Dana': 1.0, 'Zuzana': 2.34, 'Karol': 1.25}
>>> len(slovník) # počet položiek v slovníku
5
>>> del slovník["Alexandra"] # odstránenie položky s klúčom „Alexandra“ zo slovníka
>>> slovník
{'Tomáš': 2.78, 'Dana': 1.0, 'Zuzana': 2.34, 'Karol': 1.25}
V slovníku sa nemôžu nachádzať duplicitné klúče. Ak priradíme hodnotu k už existujúcemu klúču v slovníku, dôjde k prepísaniu pôvodnej hodnoty.
>>> slovník["Zuzana"] = 1.00 # zmena (prepísanie) hodnoty klúča "Zuzana"
>>> slovník
{'Alexandra': 1.11, 'Tomáš': 2.78, 'Dana': 1.0, 'Zuzana': 1.0, 'Karol': 1.25}
```

Najpoužívanejšie metódy

<code>operátor in</code>	vráti <code>True</code> , ak sa klúč nachádza v slovníku, inak <code>False</code>
<code>len(slovník)</code>	vráti počet položiek v slovníku
<code>slovník.keys()</code>	vráti zoznam klúčov v slovníku
<code>slovník.values()</code>	vráti všetky hodnoty klúčov zo slovníka
<code>slovník.items()</code>	vráti všetky dvojice klúč, hodnota slovníka
<code>del slovník[klúč]</code>	odstráni položku so zadaným klúčom zo slovníka
<code>slovník.clear()</code>	odstráni všetky položky zo slovníka

Ukážky:

```
>>> slovník = {'Tomáš': 2.78, 'Dana': 1.0, 'Zuzana': 1.0, 'Karol': 1.25}
>>> for kluc, hodnota in slovník.items():
    print("{:10} {:.2f}".format(kluc, hodnota))
```

```
Dana      1.00
Zuzana    1.00
Karol     1.25
Tomáš     2.78
```

Vypísanie položiek slovníka utriedených podľa kľúča:

```
>>> for kluc in sorted(slovník):
    print("{:10} {:.2f}".format(kluc, slovník[kluc]))

Dana          1.00
Karol         1.25
Tomáš        2.78
Zuzana        1.00
```

Vypísanie kľúčov zviazaných so zadanou hodnotou:

```
>>> hladat = 1.00
>>> for (kluc, hodnota) in slovník.items():
    if hodnota == hladat:
        print(kluc)

Dana
Zuzana
```

Utriedenie položiek slovníka podľa kľúča - uloží do zoznamu!

```
>>> slovník
{'Adela': 2.47, 'Zuzana': 1.0, 'Zora': 3.41, 'Ada': 3.41, 'Dana': 1.0, 'Tomáš': 2.78}
>>> zoznam_utried_kluc = sorted(slovník.items())
alebo
>>> zoznam_utried_kluc = sorted(slovník.items(), key=lambda podla: podla[0])
>>> zoznam_utried_kluc
[('Ada', 3.41), ('Adela', 2.47), ('Dana', 1.0), ('Tomáš', 2.78), ('Zora', 3.41), ('Zuzana', 1.0)]
>>> type(zoznam_utried_kluc)
<class 'list'>
```

Utriedenie položiek slovníka podľa hodnoty - uloží do zoznamu!

```
>>> zoznam_utried_hodnota = sorted(slovník.items(), key=lambda podla: podla[1])
>>> zoznam_utried_hodnota
[('Zuzana', 1.0), ('Dana', 1.0), ('Adela', 2.47), ('Tomáš', 2.78), ('Zora', 3.41), ('Ada', 3.41)]
```

Krajší výpis položiek slovníka utriedených podľa hodnoty (teda krajší výpis zoznamu obsahujúceho dvojice - prvky typu tuple):

```
for prvok in zoznam_utried_hodnota:
    print("{:10}{:5.2f}".format(prvok[0], prvok[1]))
```

Výpis:

```
Dana          1.00
Zuzana        1.00
Karol         1.25
Tomáš        2.78
```

Príklad S.1

Vytvorte program, ktorý po zadaní textu vypíše tabuľku: znak a počet jeho výskytov v texte.

```
def vratPoctyZnakov(text):
    pocty = {}
    for znak in text:
        if znak in pocty:
            pocty[znak] += 1
            # ak sa už znak (kľúč) v slovníku vyskytuje
            # tak zväčši počet jeho výskytov o 1
        else:
            pocty[znak] = 1
            # inak vlož do slovníka nový kľúč (znak) s hodnotou 1
    return pocty

def vypisSlovník(slovník):
    for (kluc, hodnota) in slovník.items():
        print(kluc, hodnota)
```



```
def main():
    # definícia funkcie, ktorá "spúšťa" program
    text = input("Zadaj text: ")
    poctyZnakov = vratPoctyZnakov(text)
    vypisSlovnik(poctyZnakov)

# =====
main()
```

Program doplnený o výpis utriedený podľa Unicodu (kľúča):

```
def vypisUtriedSlovnikKluc(slovnik):
    for kluc in sorted(slovnik):
        print(kluc, slovnik[kluc])
```

Program doplnený o výpis utriedený zostupne podľa počtu výskytov jednotlivých znakov:

```
def vypisUtriedSlovnikHodnota(slovnik):
    zoznam = sorted(slovnik.items(), key=lambda podla: podla[1], reverse=True)
    for prvok in zoznam:
        print(prvok[0],prvok[1])
```

Doplnená funkcia main():

```
def main():
    text = input("Zadaj text: ")
    if text == "":
        text = "Abraka dabraaaaa!"
        print(text)
    poctyZnakov = vratPoctyZnakov(text)
    vypisSlovnik(poctyZnakov)
    print("Utriedené podľa Unicode:")
    vypisUtriedSlovnikKluc(poctyZnakov)
    print("Utriedené podľa počtu výskytov:")
    vypisUtriedSlovnikHodnota(poctyZnakov)
```

Príklad S.2

Vytvorte funkciu, ktorá k ľubovoľnému slovníku (typ dict) vytvorí opačný slovník (kľúč sa stane hodnotou a hodnota kľúčom). Predpokladajte, že v pôvodnom slovníku sa nevyskytujú dve rovnaké hodnoty.

```
def otocSlovnik(slovnik):
    o_slovnik = {}
    duplicitne_kluce = []
    for kluc, hodnota in slovnik.items():
        if hodnota in o_slovnik:
            duplicitne_kluce.append(hodnota)
        else:
            o_slovnik[hodnota] = kluc
    print("Duplicitné kľúče:", duplicitne_kluce)
    return o_slovnik
```

```
slovnik = {0:"nula", 1:"jedna", 2:"dva", 3:"tri", 4:"štyri", 5:"štyri"}
novy = otocSlovnik(slovnik)
print("Nový (otočený) slovník:", novy)
```

Príklad S.3

Vytvorte jednoduchý slovensko - anglický prekladový slovník. Ponuka nech umožňuje hľadať v slovníku anglický ekvivalent po zadaní slovenského slova. Ak sa slovenské slovo v slovníku nenachádza, nech ho umožní pridať do slovníka aj s anglickým prekladom.

Program doplňte tak, aby slovník umožňoval obojsmerný preklad.

```
slovnikSA = {"začať" : "begin",
            "ak" : "if",
            "koniec" : "end",
            "pokiaľ" : "while",
```

```

    "pre"      : "for",
    "opakovať" : "repeat",
    "dostať"  : "get",
    "vrátiť"  : "return",
    "nastaviť" : "set" }

def main():
    while True:
        print()
        print("Preklad slovensko -> anglický ..... 0")
        print("Preklad anglicko -> slovenský ..... +")
        print("Koniec ..... Enter")
        odpoved = input("Tvoja voľba: ")
        if odpoved == "":
            break
        if odpoved == "0":
            sl_slovo = input("Preložiť slovenské slovo: ")
            if sl_slovo in slovníkSA:
                print(sl_slovo, " - ", slovníkSA[sl_slovo])
            else:
                print(sl_slovo, " - ?")
                an_slovo = input("Preklad: ")
                slovníkSA[sl_slovo] = an_slovo
        elif odpoved == "+":
            hľadat = input("Preložiť anglické slovo: ")
            naslo_sa = False
            for sl_slovo, an_slovo in slovníkSA.items():
                if an_slovo == hľadat:
                    print(an_slovo, " - ", sl_slovo)
                    naslo_sa = True
                    break
            if not naslo_sa:
                print(hľadat, " - ?")
                sl_slovo = input("Preklad: ")
                slovníkSA[sl_slovo] = hľadat
        else:
            print("Stlačený zlý kláves!")
    ''' iné riešenie:
    an_slovo = input("Preložiť anglické slovo: ")
    naslo_sa = False
    for sl_slovo in slovníkSA.keys():
        if slovníkSA[sl_slovo] == an_slovo:
            print(an_slovo, " - ", sl_slovo)
            naslo_sa = True
            break
    if not naslo_sa:
        print(an_slovo, " - ?")
        sl_slovo = input("Preklad: ")
        slovníkSA[sl_slovo] = an_slovo
    else:
        print("Stlačený zlý kláves!")
    '''
main()

```

Ponuku programu doplníte o možnosť „inteligentného“ vypísania dvojíc slov v slovníku.

Príklad S.4

Vytvorte program, ktorý po zadaní bodov v rovine so súradnicami x a y vypočíta obsah minimálneho obdĺžnika, obsahujúceho všetky zadané body. Strany obdĺžnika sú rovnobežné so súradnicovými osami.

```

def vratMinMaxSuradnice (body) :
    prvy = True
    for ozn, sur in body.items() :
        if prvy:
            minX = maxX = sur[0]
            minY = maxY = sur[1]
            prvy = False
        else:
            if sur[0] < minX: minX = sur[0]
            if sur[0] > maxX: maxX = sur[0]
            if sur[1] < minY: minY = sur[1]
            if sur[1] > maxY: maxY = sur[1]
    return minX, minY, maxX, maxY

def vratMinObsah (minMaxSur) :
    return (minMaxSur[2] - minMaxSur[0]) * (minMaxSur[3] - minMaxSur[1])
def main() :
    body = {"A": [10,0], "B": [-4,8], "C": [5,2], "D": [9,4], "E": [5,-3], "F": [-10,-10], "G": [0,10]}
    print("Štvorica (minX, minY, maxX, maxY):", vratMinMaxSuradnice (body))
    print("Obsah minimálneho obdĺžnika je {:.1f} j\u00b2."
          .format (vratMinObsah (vratMinMaxSuradnice (body))))
main()

```

Predpokladajme, že bod s názvom A sa vždy vyskytuje v dict body. Viete zabezpečiť priradenie počiatkových hodnôt vo funkcii vratMinMaxSuradnice (body) aj iným spôsobom?

Úlohu riešte v priestore (tri súradnice) a hľadajte minimálny kváder obsahujúci všetky zadané body.

Príklad S.5

Vytvorte program, ktorý prečíta z databázy meno pracovníka a počet jeho odpracovaných hodín za mesiac a vypočíta jeho mzdu. Hodinová mzda je 5€. Na záver program vypíše celkovú vyplatenú sumu.

Požadovaný výpis:

Pracovník	Mzda v €
Kováčová	840.00
Novák	937.50
Malý	1000.00
=====	
Súčet	3677.50

Príklad S.6

Databáza obsahuje záznamy: meno, hmotnosť v kg a výšku v m. Program nech vypíše tabuľku podľa ukážky: meno a k nemu prislúchajúce BMI a hodnotenie. BMI sa počíta ako hmotnosť/výška². Hodnotenie podvýživa sa vypíše, ak bmi je menšie ako 18, v norme sa vypíše, ak bmi je menšie ako 22, inak sa vypíše nadváha.

Ukážka:

Meno	BMI	Hodnotenie
Peter	17.43	podvýživa
Adela	18.42	v norme
Pavol	25.76	nadváha
Zuzana	24.09	nadváha

```

def bmi (hmotnost, vyska) :
    return hmotnost/vyska/vyska

def hodnotenie (bmi) :
    if bmi < 18:
        return "podvýživa"
    elif bmi < 22:
        return "v norme"
    else:
        return "nadváha"

def main (databaza) :
    print("{:10} {:5} {}".format ("Meno", "BMI", "Hodnotenie"))

```

```

for meno, data in databaza.items():
    lok_bmi = bmi(data[0], data[1])
    print("{:10} {:.5.2f} {}".format(meno, lok_bmi, hodnotenie(lok_bmi)))

tretiaci = {"Adela": [48, 1.68], "Pavol": [92, 1.89], "Peter": [59, 1.84], "Zuzana": [68, 1.68]}
main(tretiaci)

```

Program nech vypíše meno/á s najväčšou hmotnosťou, s najväčšiu výškou, počet záznamov s nadváhou a pod.

Príklad S.7

Napište program, ktorý umožní vytvoriť databázu meno : priemer. Ponuka nech umožní pridať položku do databázy, vypísať databázu, vypísať databázu utriedenú abecedne podľa mien, vypísať databázu utriedenú podľa priemerov, vypísať priemer priemerov, vypísať mená s najlepším a najhorším priemerom, odstrániť položku z databázy po zadaní mena a pod.

```

def ponuka():
    while True:
        print("Pridať žiaka ..... 1")
        print("Vypísať žiakov ..... 2")
        print("Utried' podľa mien ..... 3")
        print("Utried' podľa priemerov ..... 4")
        print("Priemer priemerov ..... 5")
        print("Najlepší a najhorší žiaci ... 6")
        print("Odstrániť žiaka ..... 7")
        print("Koniec ..... ?")
        odpoved = input("Voľba: ")
        print()
        if odpoved == "1":
            pridať()
        elif odpoved == "2":
            vypísať()
        elif odpoved == "3":
            utried_mena()
        elif odpoved == "4":
            utried_priemery()
        elif odpoved == "5":
            priemer_priemerov()
        elif odpoved == "6":
            naj_ziaci()
        elif odpoved == "7":
            odstranit()
        else:
            break
    print()

def pridať():
    meno = input("Meno žiaka: ")
    priemer = float(input("Priemer žiaka: "))
    databaza[meno] = priemer

def vypísať():
    print("Databáza:")
    for (meno, priemer) in databaza.items():
        print("{:10}{:5.2f}".format(meno, priemer))

def utried_mena():
    print("Utriedené podľa mien:")
    for meno in sorted(databaza):
        print("{:10}{:5.2f}".format(meno, databaza[meno]))

def utried_priemery():
    print("Utriedené podľa priemerov:")
    zoznam = sorted(databaza.items(), key=lambda podla: podla[1])
    for prvok in zoznam:
        print("{:10}{:5.2f}".format(prvok[0], prvok[1]))

```

```

def priemer_priemerov():
    sucet = 0
    for (meno,priemer) in databaza.items():
        sucet += priemer
    if len(databaza) > 0:
        print("Priemer priemerov: {:.2f}".format(sucet/len(databaza)))

def naj_ziaci():
    najlepsi_priemer = 5.1
    najlepsi_mena = []
    najhorsipriemer = 0.9
    najhorsimena = []
    for (meno,priemer) in databaza.items():
        if priemer <= najlepsi_priemer:
            if priemer < najlepsi_priemer:
                najlepsi_priemer = priemer
                najlepsi_mena = [meno]
            else:
                najlepsi_mena.append(meno)
        if priemer >= najhorsipriemer:
            if priemer > najhorsipriemer:
                najhorsipriemer = priemer
                najhorsimena =[meno]
            else:
                najhorsimena.append(meno)
    print("Žiaci s najlepším priemerom:", najlepsi_mena)
    print("Žiaci s najhorším priemerom:", najhorsimena)

def odstranit():
    if len(databaza)>0:
        meno = input("Odstrániť žiaka: ")
        if meno in databaza:
            del databaza[meno]
        else:
            print(meno,"sa v databáze nevyskytuje!")
    else:
        print("Databáza je prázdna!")

#=====
databaza = {"Zora":1.24,"Peter":1.14,"Ada":1.00,"Pavol":3.50,"Zita":1.00, "Ida":1.14}
ponuka()

```

Príklad S.8

Napište program, ktorý umožní vytvoriť databázu meno : známky (počty známok žiakov sú rôzne, žiak môže byť aj bez známky). Ponuka nech umožní pridať žiaka a jeho známky do databázy, vypísať mená a známky žiakov, doplniť databázu o priemery vypočítané zo známok a vypísať mená, známky a priemery žiakov a vypísať priemer priemerov.

Príklad výstupu pre voľbu 4 - Vypísať priemer priemerov:

Meno	Známky	Priemer
Katka	1 1	1.00
Dušan	5 4 4 2	3.75
Karol		0.00
Fero	1 1 4	2.00
=====		
Priemer		1.69

Riešenie („najjednoduchší“ variant, nie je ošetrený opakovaný výber ľubovoľnej voľby!):

```

def ponuka():
    print()
    print("PROGRAM NIE JE OŠETRENÝ NA OPAKOVANÝ VÝBER LUBOVOLNEJ VOĽBY!!!")
    print()

```

```

while True:
    print("Pridať žiaka alebo zmeniť známky ..... 1")
    print("Vypísať mená a známky ..... 2")
    print("Vypísať mená, známky a priemery ..... 3")
    print("Vypísať priemer priemerov (najprv 3) ..... 4")
    print("Koniec ..... ?")
    odpoved = input("Voľba: ")
    print()
    if odpoved == "1":
        pridatZiaka()
    elif odpoved == "2":
        vypisatMenaZnamky()
    elif odpoved == "3":
        vypocitajAdoplňPriemery()
        vypisatMenaZnamkyPriemery()
    elif odpoved == "4":
        vypisatPriemerPriemerov()
    else:
        break
    print()

def pridatZiaka():
    meno = input("Meno žiaka: ")
    if meno in kl_harok.keys():
        print("Upozornenie: Meno {} sa už v zozname vyskytuje, zmení mu známky!".format(meno))
    znamky = []
    while True:
        znamkaStr = input("Známka alebo Enter: ")
        if len(znamkaStr) > 0:
            znamky.append(int(znamkaStr))
        else:
            break
    kl_harok[meno] = znamky

def vypisatMenaZnamky():
    for meno, znamky in kl_harok.items():
        print("{:10}".format(meno), end="")
        for i in range(len(znamky)):
            print("{:2}".format(znamky[i]), end="")
        print()

def vypocitajAdoplňPriemery():
    for meno, znamky in kl_harok.items():
        sucet = 0
        for znamka in znamky:
            sucet += int(znamka)
        if len(znamky) > 0:
            kl_harok[meno].append(sucet/len(znamky))
        else:
            kl_harok[meno].append(0.00)

def vypisatMenaZnamkyPriemery():
    print("{:10} {:10} {::8}".format("Meno", "Známky", "Priemer"))
    for meno, znamkyApriemer in kl_harok.items():
        znamkyStr = ""
        for i in range(len(znamkyApriemer)-1):
            znamkyStr += str(znamkyApriemer[i]) + " "
        print("{:10} {:10} {::6.2f}".format(meno, znamkyStr, znamkyApriemer[-1]))

def vratPriemerPriemerov():
    sucet = 0
    for meno, znamkyApriemer in kl_harok.items():
        sucet += znamkyApriemer[-1]
    if len(kl_harok) > 0:
        return sucet/len(kl_harok)

```

```

else:
    return 0.0

def vypisatPriemerPriemerov():
    vypisatMenaZnamkyPriemery()
    print(28*"=")
    print("{} {:.2f}".format("Priemer", vratPriemerPriemerov()))

# =====
kl_harok = {"Fero": [1, 1, 4], "Katka": [1, 1], "Karol": [], "Dušan": [5, 4, 4, 2]}
ponuka()

```

Program príkladu S.8 doplňte o výpis mien, ktoré nemajú ani jednu známku, o výpis mien s najlepším a najhorším priemerom, o ponuku odstrániť položku z databázy po zadaní mena a pod.

Príklad S.9

Vytvorte program umožňujúci zakódovať zadaný text Morseho kódom, zakódovaný text - správu „odoslať“ (prehrať zvukovo).

```

import winsound
"""
písmená sa oddeľujú /, slová //
zvuk: winsound.Beep(frekvencia, dĺžka trvania tónu)
frekvencia: 37-32767Hz, dĺžka trvania tónu: v milisekundách
"""
morse = {'a': '.-', 'b': '-...', 'c': '-.-.', 'd': '-..', 'e': '.', 'f': '..-.', 'g': '--
.', 'h': '....', 'ch': '----', 'i': '...', 'j': '.---', 'k': '-.-', 'l': '-.-.', 'm': '--', 'n': '-
.', 'o': '---', 'p': '.--.', 'q': '--.-', 'r': '-.-', 's': '...', 't': '-.', 'u': '..-', 'v': '...-
', 'w': '---', 'x': '-.-.', 'y': '-.-.', 'z': '--..', '1': '-----', '2': '....-', '3': '...--
', '4': '....-', '5': '.....', '6': '-....', '7': '---..', '8': '----.', '9': '-----', '0': '-----
', '.': '.-.-.', ',': '---..', '?': '....', '!': '---.'}

def zakoduj(text):
    result = ""
    for znak in text:
        if znak in morse:
            result += morse[znak] + "/"
        elif znak == " ":
            result += "/"
        else:
            result += "?/"
    return result

def odosli(sprava):
    for znak in sprava:
        if znak == ".":
            winsound.Beep(880, 150)
        elif znak == "-":
            winsound.Beep(880, 500)
        else:
            winsound.Beep(37, 500)

# =====

text_na_zakodovanie = input("Text na zakodovanie: ").lower()
zakodovany_text = zakoduj(text_na_zakodovanie)
print(zakodovany_text)
odosli(zakodovany_text)

```

Príklad doplňte o funkciu `dekoduj(zakodovany_text)`, ktorá prekóduje zakódovaný text na znaky. Vety sa oddeľujú v Morseho kóde `///` - doplňte program o túto vlastnosť.

**Príklad doplňte tak, aby nebolo možné zadať z klávesnice iný znak ako kľúč slovníka morse.

Príklad S.10

Vytvorte program, ktorý zašifruje zadaný text podľa vygenerovanej tabuľky (postupnosť bežne používaných znakov zamieša a použije ako šifru - prvý znak z postupnosti znakov bude šifrovať prvým znakom zo šifry atď.). Ak sa šifrovaný znak v tabuľke nenachádza, nahradí ho mriežkou (#).

Vytvorte aj dešifrovaciu tabuľku a funkciu na odšifrovanie zašifrovanej správy. Pri dešifrovaní mriežku dešifruje ako mriežku.

Príklad výstupu:

Zašifrovať: Kontakt dnes o 17:30, miesto C.

Zašifrovaná správa:

tuaon̄tof8aársfufx7k!zlfygr̄soun̄fšý # napr. medzera je nahradená f

Dešifrovaná správa:

kontakt dnes o 17:30, miesto c.

```
import random
```

```
def vytvorSifrovaciuTabulku(znaky):
    sifra = list(znaky)
    random.shuffle(sifra) # náhodne sa premiešajú dovezené znaky
    sif_tabulka = {}
    for i in range(len(znaky)):
        sif_tabulka[znaky[i]] = sifra[i] # vytvorí sa šifrovacia tabuľka
    return sif_tabulka

def zasifruj(text, tabulka):
    text = text.lower()
    zasifrovany = ""
    for znak in text:
        if znak in tabulka:
            zasifrovany += tabulka[znak]
        else:
            zasifrovany += "#"
    return zasifrovany

def vytvorDesifrovaciuTabulku(tabulka):
    desif_tabulka = {}
    for kluc, hodnota in tabulka.items():
        desif_tabulka[hodnota] = kluc
    return desif_tabulka

def desifruj(text, tabulka):
    desifrovany = ""
    for znak in text:
        desifrovany += tabulka[znak]
    return desifrovany

# =====
pouzite_znaky = "aáčbcčdđeéfgghiiíjklĺm̄n̄ňoóópqr̄rsšt̄t̄uúvwxyýžž .,:?!0123456789"
s_tabulka = vytvorSifrovaciuTabulku(pouzite_znaky)
sprava = input("Zašifrovať: ")
zasifrovana_sprava = zasifruj(sprava, s_tabulka)
print("Zašifrovaná správa:")
print(zasifrovana_sprava)

d_tabulka = vytvorDesifrovaciuTabulku(s_tabulka)
desifrovana_sprava = desifruj(zasifrovana_sprava, d_tabulka)
print("Dešifrovaná správa:")
print(desifrovana_sprava)
```

Príklad S.11

Vytvorte program (tzv. mincovku, pozri program T.1 tohto študijného textu!), ktorý po zadaní databázy meno zamestnanca a jeho platu (celé číslo) vypíše minimálny počet euro bankoviek a mincí potrebných na vyplatenie zadanej sumy a na záver vypíše aj celkový sumár potrebných bankoviek a mincí pre všetkých zamestnancov.

Ukážka výpisu:

```

Darina    1071 €
  500 € .... 2
   50 € .... 1
   20 € .... 1
    1 € .... 1
=====
Adam      999 €
  500 € .... 1
  200 € .... 2
   50 € .... 1
   20 € .... 2
    5 € .... 1
    2 € .... 2
=====
Peter    1235 €
  500 € .... 2
  200 € .... 1
   20 € .... 1
   10 € .... 1
    2 € .... 2
    1 € .... 1
=====
MINCOVKA-SUMÁR:
  500 € .... 5
  200 € .... 3
  100 € .... 0
   50 € .... 2
   20 € .... 4
   10 € .... 1
    5 € .... 1
    2 € .... 4
    1 € .... 2

```

Riešenie:

```

HODNOTY_MENY = (500,200,100,50,20,10,5,2,1)
celkovyPocetHodnoty = {hodnota:0 for hodnota in HODNOTY_MENY}

def vratPocetHodnota(suma,hodnota):
    return suma//hodnota

def vratNovuSumu(suma, hodnota):
    return suma%hodnota

def mincovka_jeden(suma):
    for hodnota in HODNOTY_MENY:
        pocet = vratPocetHodnota(suma, hodnota)
        if pocet > 0:
            celkovyPocetHodnoty[hodnota] += pocet
            print("{:5d} € .... {:2d}".format(hodnota, pocet))
            suma = vratNovuSumu(suma, hodnota)

def mincovka_vsetci():
    for meno in plat:
        print("{:7s} {:5d} €".format(meno,plat[meno]))
        mincovka_jeden(plat[meno])
        print(15*"=")

print("MINCOVKA-SUMÁR:")
for hodnota in HODNOTY_MENY:
    print("{:5d} € .... {:2d}".format(hodnota, celkovyPocetHodnoty[hodnota]))

```

```
# ===== HLAVNÝ PROGRAM =====  
plat = {'Peter':1235, 'Adam':999, 'Darina':1071}  
mincovka_vsetci()
```

Príklad S.12

Vytvorte program, ktorý spracuje databázu: Názov tovaru, Jednotková cena, Počet kusov. Kľúčom nech je názov tovaru. Program nech vypíše vo forme tabuľky položky databázy; tabuľku doplní stĺpcom o celkových cenách jednotlivých tovarov (jednotková cena krát počet kusov) a pod tabuľku nech spraví tzv. inventúru t.j. sumár o celkovom počte kusov tovaru a celkovej cene tovaru v databáze.

Rozširujúce úlohy: výpis tovarov nad a pod zadaný limit počtu kusov, vypísanie utriedenej databázy podľa názvu tovaru, počtu kusov alebo podľa jednotkovej ceny. Doplnenie ponuky programu o položky Nákup zákazníka (zníži sa počet kusov tovaru v databáze, vypísanie ceny nákupu a pod.) alebo Nákup predajcu (pribudne tovar do databázy).